

K implementaci novely VŠ zákona do praxe vysokých škol

(materiál Komise pro eVŠKP, 9. 2. 2006)

Východiska:

Novela VŠ zákona (č.111/1998 Sb.)

§ 47b Zveřejňování závěrečných prací

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

účinnost novely od 1.1.2006.

Z novely vyplývá:

- 1) Povinnost VŠ budovat a zpřístupňovat databázi VŠKP (tj. registr údajů, např. metadat, nikoliv plných textů) způsobem, který stanoví vnitřní předpis školy – viz jeho doporučený obsah níže.
Včetně zveřejnění posudků – tuto část ponechává Komise eVŠKP stranou, řešit musí každá škola, jde o velmi problematickou otázku.
- 2) Zveřejnění prací k nahlížení před obhajobou – opět si musí si řešit každá škola ve stejném předpise.
- 3) Trvalé zveřejnění plného obsahu práce je podle řady právníků (viz např. expertíza z AMU) stále v rozporu s tzv. autorským zákonem (121/2000 Sb.), proto doporučují řešit pomocí licenční smlouvy (LS). Otázkou však je, jak nakládat s pracemi neobhájenými, pokud bude LS uzavírána ještě před obhajobou. Školy ani autoři asi nebudou mít zájem vystavovat nekvalitní práce.

Komentář:

VŠ mají nyní k dispozici velmi vyspělé technologie, takže tuto povinnost jistě nebudou pouhým seznamem prací (natož snad ani ne v elektronické podobě). Pod pojmem „databáze závěrečných prací“ jistě budou rozumět minimálně alespoň evidenci prací formou bibliografických záznamů v digitalizované formě (např. v elektronickém knihovním katalogu). A když už se vytvářejí bibliografické záznamy, tak není problém je doplnit o pár údajů navíc pro metadata tak, aby byla připravena cesta do budoucna pro evidenci na národní úrovni. Nebo nám všem snad nevadí, že takový registr prací v ČR neexistuje? Ostatně se předpokládá, že VŠ mají také dostatečné schopnosti tak, aby si dokázaly zařídit možnosti migrace mezi metadaty a bibliografickými záznamy. K tomu ani není nutné, aby již nyní měly v chodu sběr elektronických verzí prací. Stačí připravit jednoduchý nástroj

pro zajištění sběru údajů (např. jen www formulář apod.) a stanovit povinné údaje a kdo je bude vyplňovat – viz „Implementační minimum“ v příloze.

Plné texty resp. elektronické verze: toto je otázka až následná, ale při prozíravém pohledu na věc by neměla zcela zůstat stát stranou uvažování. Je vhodné připravit podmínky pro jejich sběr a případné zpřístupňování již nyní. Proto je také třeba už teď uvažovat o licenčních smlouvách. Dodatečně se vše řeší daleko složitěji, nákladněji a zdlouhavěji.

Obecné workflow aneb návody pro postup¹ při

A) implementaci novely VŠ zákona a B) řešení přechodu na eVŠKP

A. část – pro všechny školy, bez ohledu na stávající praxi, které již mohou zahájit sběr elektronických prací:

- 1) Analýza organizace stávajících procesů.²
- 2) Analýza stávajících souvisejících předpisů.³
- 3) Příprava/aktualizace LS.⁴
- 4) Příprava/aktualizace sběru požadovaných metadat.⁵
- 5) Organizace předávání prací a el. verzí.⁶
- 6) Stanovit režimy zpřístupňování pro originály prací v návaznosti na LS a v souladu se současnou platnou legislativou.
- 7) Stanovit režimy zpřístupňování pro elektronické verze prací v návaznosti na LS a v souladu se současnou platnou legislativou.
- 8) Tvorba/aktualizace nového vnitřního předpisu školy s odkazem na novelu VŠ zákona.⁷
- 9) Příprava/aktualizace Prováděcího předpisu.⁸
- 10) Tvorba/aktualizace Metodického pokynu pro autory prací.⁹
- 11) Uvést do souladu všechny ostatní stávající navazující předpisy školy.¹⁰

¹ Posloupnost bodů není třeba striktně dodržet, některé činnosti mohou probíhat paralelně.

² postup odevzdávání práce, její forma náležitosti, způsob archivace a zpřístupňování

³ Studijní a zkušební řád, Řády pro státní závěrečné a rigorózní zkoušky, Směrnice pro VŠKP, Pokyny pro psaní prací apod.

⁴ Viz vzorová LS na adrese http://www.amu.cz/docs/priloha_4.pdf

⁵ - seznámit se s doporučením národního standardu metadat viz <http://www.evskp.cz/vysledky.php>

- stanovit ve spolupráci s knihovnou povinné prvky v rámci dané školy

- připravit nástroj pro sběr metadat a zajistit jeho dostupnost pro plnění.

⁶ Určit konkrétně kompetence a povinnosti studentů, učitelů, kateder, studijních oddělení, knihovny, počítačových pracovišť.

⁷ Doporučený rámcový obsah Vnitřního předpisu: zakotvit povinnost odevzdání el. verze, stanovit mechanismus a podmínky „zpřístupňování“ prací dle novely před obhajobou (stanovuje vedení školy), zakotvit nutnost LS, stanovit mechanismus podepisování (autor a děkan) a způsob archivování LS., odkazy na Prováděcí předpis a Metodický pokyn pro jednotnou úpravu prací.

⁸ Doporučený rámcový obsah Prováděcího předpisu: konkrétní postup sběru metadat a jejich migrace (do knihovního systému, k vystavení atd.) tj. co kdo kde a jak vyplní a zkontroluje, mechanismus kontrol e-verzí a jejich předání, konkrétně kdo jak a kde archivuje a zpřístupňuje papírové verze a e-verze.

⁹ Doporučený rámcový obsah Metodického pokynu: povolené editory a datové formáty, písma, styly, řádkování, rozsah, členění práce, šablony, způsob citací, poznámkového aparátu, tvorba anotace a další náležitosti práce, počet výtisků papírové verze, vazba, desky, přídeští, formy příloh, řešení konverzí do prezentačního formátu (pravděpodobně PDF), způsob uložení na nosič, velikost souborů, předepsaný nosič, jeho popis a způsob přiložení k práci.

¹⁰ Studijní a zkušební řád, Řády pro státní závěrečné a rigorózní zkoušky apod.

- 12) Připomínkový řízení k novým předpisům za účasti všech zúčastněných tj. včetně knihovny.
- 13) Testování procesu, korekce.
- 14) Propagace, návody, školení.

DŮLEŽITÉ!

Tyto kroky jsou doporučeny pro všechny školy, které počítají již nyní také se sběrem eVŠKP a plánují jejich zpřístupňování.

Pro školy, které snad zatím nemají potřebné know-how (zvládnutou technologii a metodiku, personální zabezpečení apod.), doporučujeme zachovat stejný postup s výjimkou sběru elektronické verze – viz příloha č. 1 „Implementační minimum“. I tímto způsobem dostojí povinnosti vyplývající z novely VŠ zákona.

B. navazující část pro školy, kde se již práce sbírají v elektronické podobě:

- 15) Úprava/tvorba informačního systému pro ukládání e-prací. ¹¹
- 16) Jeho propojení s knihovním systémem a správou systému metadat.
- 17) Pilotní projekt – první odevzdané práce.
- 18) Zjištění chyb a problémů, korekce.
- 19) Řešení dlouhodobé archivace a zpřístupňování metadat uvnitř školy. ¹²
- 20) Řešení předávání metadat mimo školu. ¹³

¹¹ Obvykle v návaznosti na systém studijní agendy.

¹² Tvorba vyhledávacího rozhraní.

¹³ Do plánovaného národního registru prací. Komise pro eVŠKP připravuje návrh technického standardu.